

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Гордієнко Тетяна Олександрівна

*старший викладач кафедри цивільного, трудового
та господарського права*

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

В сучасних умовах реформування вищої освіти на основі європейських стандартів важливим є запровадження ефективних способів захисту прав учасників освітнього процесу шляхом наділення їх повноваженнями самостійного вирішення окремих питань студентського життя та участі в управлінні освітнім закладом.

Метою даної роботи є висвітлення актуальних проблем правового регулювання студентського самоврядування на основі аналізу норм Закону України «Про вищу освіту».

Студентське самоврядування є невід'ємною частиною громадського самоврядування навчальних закладів. Студентське самоврядування – це право і можливість студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні закладом вищої освіти. Відповідно до ч. 8 ст. 40 Закону України «Про вищу освіту» адміністрація закладу вищої освіти не має права втручатися в діяльність органів студентського самоврядування [1].

Згідно з ч. 4 ст. 40 Закону України «Про вищу освіту» органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (парламент, сенат, старостат, студентський ректорат, студентські деканати, студентські ради тощо) [1]. В дослідженні К.Г. Трибулькевич систематизовано дані щодо найменувань органів студентського самоврядування у вишах, найчастіше вони називаються Студентськими радами. Є і доволі оригінальні назви – Країна Центуріон, Братство спудеїв, Студентський уряд (парламент, сенат), Рада старшин, Колегія (Асоціація) студентів тощо [2, с. 441-453].

Питання організаційно-правової форми студентського самоврядування законодавством не конкретизовано і на практиці вирішується по-різному. В листі Міністерства освіти і науки України «Щодо фінансування органів студентського самоврядування» від 21.10.2015 р. № 1/9-496 фактично йдеться про можливість утворення відповідних органів як громадських об'єднань у формі громадських

організацій або громадських спілок зі статусом юридичної особи або без такого статусу, відповідне рішення ухвалюється конференцією студентів, втручання адміністрації навчального закладу не допускається [3]. Наявність статусу юридичної особи при реалізації напрямів діяльності студентського самоврядування дозволяє бути учасником майнових відносин, виступати в якості сторони судового процесу, в той же час потребує документального оформлення вступу кожного студента у відповідне об'єднання, ведення бухгалтерського та податкового обліку, дотримання встановленого порядку витрачання коштів, покладення відповідальності за належне виконання відповідних обов'язків на керівників такого утворення. Особливості створення та діяльності органів студентського самоврядування зі статусом юридичної особи, переваги та недоліки такої моделі детально досліджували В.Є. Бахрушин, С.С. Гаргун та інші науковці [4, 5]. Формування органів студентського самоврядування без статусу юридичної особи передбачає реалізацію виключно окреслених законом функцій, проте не наділяє їх цивільною правосуб'єктністю і майновою самостійністю.

Нормами ч.3 ст.40 Закону України «Про вищу освіту» визначено, що студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, інституту (факультету), відділення, гуртожитку, закладу вищої освіти. Залежно від контингенту студентів (курсантів), типу та специфіки закладу вищої освіти студентське самоврядування може здійснюватися на рівні курсу, спеціальності, студентського містечка, структурних підрозділів закладу вищої освіти [1]. Закон передбачає утворення представницьких, виконавчих та контрольно-ревізійних органів студентського самоврядування, встановлює граничний термін повноважень (один рік), спосіб прийняття рішень з відповідних питань (таємне голосування), обмежує перебування керівників студентського самоврядування на відповідних посадах більш як два строки. Структура та компетенція органів студентського самоврядування, порядок їх формування законодавством не визначені і підлягають регламентації в Положенні про студентське самоврядування, що ухвалюється вищим органом студентського самоврядування. Такий підхід вбачається недосконалим, оскільки ці питання є доволі складними і для реального забезпечення ефективного представництва студентів у відповідних органах, прозорості виборчого процесу, відповідальності керівників студентського самоврядування доцільним є ухвалення актів рекомендаційного характеру (примірних положень, рекомендацій, модельних документів тощо) з можливістю відступу від їх окремих приписів.

Органи студентського самоврядування наділені повноваженнями щодо участі в управлінні закладом вищої освіти. Зокрема, керівники

органів студентського самоврядування входять до складу вченої ради закладу вищої освіти відповідно до квот, визначених статутом, беруть участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування, вносять пропозиції щодо змісту навчальних планів і програм, розвитку матеріальної бази закладу вищої освіти [1].

За погодженням з органом студентського самоврядування закладу вищої освіти приймаються рішення про відрахування здобувачів вищої освіти та поновлення їх на навчання, переведення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти за державним замовленням, на навчання за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, переведення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, на навчання за державним замовленням, призначення заступника декана факультету, заступника директора інституту, заступника керівника закладу вищої освіти, поселення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти, у гуртожиток і виселення їх із гуртожитку, затвердження правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти в частині, що стосується осіб, які навчаються (ч. 6 ст. 40 Закону) [1].

Забезпечення участі студентства в обговоренні ключових напрямів функціонування закладу вищої освіти та включення до складу керівних органів не викликає сумніву, натомість вимоги щодо обов'язкового погодження рішень з окремих питань потребують додаткового аналізу. У разі наявності в законодавстві імперативного припису щодо підстав і порядку ухвалення певного рішення вимога щодо його погодження з органом студентського самоврядування вбачається необґрунтованою. Наприклад, завершення навчання за освітньою (науковою) програмою є підставою відрахування здобувачів вищої освіти і відповідне рішення підлягає ухваленню безпосередньо на підставі Закону України «Про вищу освіту», а відтак відсутність погодження органу студентського самоврядування не має бути перешкодою його прийняття.

Удосконалення потребують і норми законодавства щодо погодження призначення заступника декана факультету, заступника директора інституту, заступника керівника закладу вищої освіти. Необґрунтована відмова порушує трудові права відповідного працівника на зайняття певної посади і створює невизначеність у складі органів управління закладу вищої освіти. Вбачається за доцільне чітко окреслити підстави відмови в наданні такого погодження, визначити процедуру і строк розгляду таких питань органом студентського самоврядування. Також необхідно унормувати дії керівника закладу вищої освіти у разі, якщо

органом студентського самоврядування не прийнято будь-якого рішення після спливу встановленого терміну.

Крім того, на законодавчому рівні слід вирішити питання можливості оскарження рішень органів студентського самоврядування в судовому порядку, якщо вони порушують законні права відповідних осіб і не належать до внутрішніх питань діяльності таких органів.

В якості висновку можна зазначити, що сучасна модель правової регламентації студентського самоврядування є недосконалою, містить багато декларативних норм і залишає без належного унормування важливі питання формування та діяльності таких органів. Подальший розвиток даного інституту потребує належного законодавчого забезпечення для ефективної реалізації завдань студентського самоврядування та паритетної взаємодії з адміністрацією закладу вищої освіти.

Література

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. №1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

2. Трибулькевич К.Г. Розвиток студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України (1917-2010 рр.) : монографія / К.Г. Трибулькевич. Одеса : Купрієнко С.В., 2016. 454 с. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Trybulkevich_02.02.2017_disertac.pdf

3. Щодо фінансування органів студентського самоврядування : лист Міністерства освіти і науки України від 21.10.2015 р. № 1/9-496. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/48186/

4. Бахрушин В.Є. Проблеми організації студентського самоврядування. URL: <http://education-ua.org/ru/articles/1176-problemi-organizatsiji-studentskogo-samovryaduvannya>

5. Гаргун С.С. Правовий статус органів студентського самоврядування закладів вищої освіти як юридичних осіб / С.С. Гаргун. Київ, 2020. 36 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/77a2dd8e-1788-4700-afab-e8b506907bee>